

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Americae tertia pars, Memorabilem provinciae Brasiliae
historiam continens**

Staden, Hans

Léry, Jean de

Francofurti ad Moenum, 1592

Kapitel XVII

urn:nbn:de:bsz:31-88707

CAP. XVII.

Quid leges, quidque politia apud Brasilienses nuncupari possit: quam humaniter excipiant hospites: deque lachrymis ac fictis sermonibus, quibus hospites in ipso ingressu ab mulieribus excipiuntur.

*Barbari
cōcorditer
vivunt.*

*Homicida
rum apud
Barbaros
pena.*

*Leuit. 24.
19. 20.*

*Pagi & fa-
milia A-
meric. quo
disponantur
modo.*

*Pagorum
apud A-
mer. trans-
portatio.*

*Hist. Gen.
Ind. lib. 2.
cap. 60.*

*Quos a-
gros pecu-
liariter pos-
sident A-
meric.*

AD politiam Barbarorum quod attinet, vix credibile est quam pulchre inter eos sola naturæ luce ductos conueniat. Nec referri istud potest, nisi summo eorū pudore, qui diuinis & humanis sunt instructi legibus. Quod tamen de tribulibus inter se, aut de fœderatis est intelligendum: etenim erga inimicos quomodo se gerant, iam est à nobis demonstratum. Si quæ tamen contentio inter quosdam apud eos exoritur (quod rarissime accidit, nam toto anni spatio, quo apud eos vixi, bis tantum rixantes videre mihi contigit) spectatores litem componere minime curant: sed eos pro libidine agere, oculos licet sibi mutuo sint confossuri, sinunt. At si alter alteri vulnus infixerit, comprehendiq; possit, vulnus ei eadem in corporis parte ab vulnerati cognatis infligitur. Imo si forte vulnus mors consequatur, ab mortui cognatis de medio tollitur homicida. Deniq; vitam pro vita, oculum pro oculo, dentem pro dente rependunt. Sed isthæc, vt dixi, rarissime apud illos contingunt.

Res soli apud eos sunt casæ, & agri longe ampliores, quam qui incolis alendis desiderentur. Ad casæ quod attinet, sciendum est primum, singulos pagos sexcentena hominum capita capere, quare complures eadem casâ habitare necesse est. Attamen singulis familiis suum occupantibus locum (absq; vlllo interstitio: nam nihil est quod impediât, quominus ab extremo vno ad alterum ædes illæ pateant, quæ in passus 60. vt plurimum producuntur) pater quisq; familias vxores & liberos seorsim positos habet. Ad hæc obseruandum est (quod est sane mirandum) Americanos vnum locum vltra quinq; aut sex menses non incolere. Sed exportata materia, atq; herba *Pindo*, quibus casæ eorum constant, vicus suos frequenter transportant, quibus tamen eadem semper seruantur nomina. Nos ipsi pagos nonnullos à pristino loco mille passibus remotos conspeximus. Ex quibus satis constat, non modo apud Americanos nostros ingentia non ædificari palatia (quemadmodum à quodam scriptum est, Indos Peruêses domos ligneas tam magnificas habere, vt in illis cœnacula sint longitudine passuum c l. latitudine vero l x x x.) sed etiam à nullo casam ædificari, quam & perficere, immo vltra vicies struere ac destruere ante obitum non cogatur, si tamen iustam hominis ætatem attigerit. Iam si quærat ab ipsis, cur nam tam frequenter sedes mutant? In promptu est responsio: Cæli mutationem ad valetudinem multum conferre: prætereas, si ab maiorum consuetudine recederent, confestim interituros. Ad agros quod attinet, *Moussacat* quisq; aliquot quidem peculiares habet, quos pro arbitrio vbicunque visum fuerit, ad componendos hortos seligit. Sed anxiam illam curam de fundis diuidendis, & limitibus

tibus figendis , & definiendis agris auaris & leguleiis nostratibus relinquunt.

De eorum supellectile non semel à nobis in superioribus est dictum. Sed ne quid eorum omittamus, quæ ad Oeconomiam Barbarorum pertinent, hoc loco recensebo Americanarum mulierum in gossypio (cuius apud eas usus est multiplex tam in funiculis, quam in pensilibus suis cubilibus texendis) nendo artificium.

Extractum ex flocculis, pro omni carminatione digitis aliquantulum extendunt, tum humi aceruatim disponunt (nam colis uti non norunt) pro fuso virgulam habent digiti crassitudine, pedali longitudine, qua orbiculū ligneum transfigunt, gossypium virgulæ summæ alligant, tum ad femur (ut fusos suos solent nostrates) instrumentum illud torquentes, è manu emittunt. Orbiculus ille per domos vel plateas instar verticuli deuoluitur. Atque eo modo filum nent, non modo crassum ad cubilia xylyna texenda, sed & subtilissimum. Huiusmodi ego in Galliam attuli, quo thoracem è candida tela ornari curavi: cuius tanta erat tenuitas, ut à quibusuis pro lectissimo Serico haberetur.

Cubilia sua xylyna *Inis* nuncupant. Feminae, ad quas pertinet istud opificium, textrinas habent ab nostratibus nonnihil absimiles: neque enim in planum sunt constructæ, neque tot machinamentis constant, sed editæ ad earum staturam, suo more ordiuntur, tum ab imo texendi initium faciunt. Quædam ex cubilibus illis ad formam retium, alia densiora instar telæ rarissimæ conficiunt. Quinque aut sex pedum longitudinem obtinent, latitudinem vlnæ: extremo utriusque fibulæ xylynae adduntur, quibus funes annectunt: ac trabibus ad hunc usum in casis accommodatis suspendunt. In Castris degentes, aut in siluis ad venationem, aut in litoribus ad piscatum ea ex arboribus suspendunt. Hæc cubilia (nequid à nobis prætermittatur) ubi fordes vel ex humano sudore, vel ex fumo, ob ignis perennitatem contraxerunt, hoc abluuntur modo. Mulieres fructum quendam in siluis colligunt, forma ab cucurbitæ planæ non absimili, verum longe ampliorem, adeo ut ægre singula poma altera manu gestentur, hos fructus frustatim concidunt, atque in prægrande aliquod fictile vas coniectos aqua madefaciunt. Tum baculo vehementer mouent, atque spumam ex illis excitant, cuius ope (loco saponis) cubilia sua ita mundant, ut niuem vel fullonicos pannos candore adæquent. Ceterum expertis iudicandum relinquendo, annon suauius, æstiuo præsertim tempore, in cubilibus illis decumbatur, quam in lectis nostris vulgaribus: an etiam temere in historia nostra Sancerrana, affirmari longe commodiorem esse eiusmodi cubilium usum in excubiis, quam & recepto more, milites in *Arabia* voluntentur, nam & vestes conspurcantur, & pediculi comparantur; & quod magis est, si ad certamen sit confurgendum corpus quodammodo armis, quæ continuo militibus adhærent, conquassatur: quod in urbis Sancerranæ obsidione experti serio sumus. Hostis enim per integrum annum ad portas nostras permansit.

Reliquam Americanorum Supellectilem, ut in pauca contrahamus, mulieres (quibus res domestica est curæ) Cannas ingentes parant, & prægrandia

*Gossypium
quo modo
nent A-
mer mi-
liera.*

*Inis, cubi-
lia xylyna.*

*Cubilia
Barbaro-
rum quo-
modo ster-
nantur.*

*Spuma
que Sapo-
nis vicem
supplet a-
pud A-
meric.*

*Ingentia,
mediocria
& exigua
fictilia va-
sa mulieres
Americ.
fabricant.*

fictilia vasa conficiunt ad *Caouin* suum imponendum. Ollas quoque varia forma effingunt, pelues paruulas & mediocres, paropsides, atque id genus alia vasa, quae extrinsecus quidem minime sunt polita, intrinsecus tamen adeo laeuigata & alba, nescio qua infectura, quae continuo indurescit decorata, adeo ut singulorum nostrorum industriam mulieres illae facile adaequent. Praeterea fucum nescio quem *Leucopæum* aqua madefaciunt, deinde varias rerum formas in suis vasis affingunt intrinsecus, atque in iis praesertim, in quibus farinam, aliaque ciborum genera asseruanda reponuntur. Eorum itaque usus est gratissimus, immo longe praestant illa vasa ligneis, quibus non pauci hinc utuntur. Hoc tamen pictrices illae laborant vitio, quod vbi penicillo quicquid collibuerit effinxerunt, si rogentur eadem denuo pingere, minime possint: quod exemplum nullum praeter phantasiae suae industriam propositum habeant. Hinc fit, ut picturarum istiusmodi duae vix vnquam similes reperiantur.

*Pocula, a-
liq; vasa
ex fructib.
corbes &
canistri.*

Praeterea (ut alibi dixi) Barbari cucurbitas aliaque fructuum genera habent, quae diuidunt atque concauant, illique pro poculis (quae *Coni* appellant) aliisque variis usus vasis utuntur. Corbes quoque habent amplas & mediocres, atque adeo canistros, iuncis aut herbis subflauis, ab stramine triticeo non alienis aptissime contextos. Hos *Panacon* nominant, inque illis farinam, aliaque quae fuerint visa, imponunt. De armis, vestibus plumaceis, Instrumentoque *Maraca* iam est a nobis facta mentio, itaque ut breuitati consulam, plura non addo. Ecce iam Casas Barbarorum extractas atque suppellectile instructas habemus, iam ipsi in illis sunt inuisendi.

*Barbari
comiter
hospites ex-
cipiunt.*

Sed paulo altius istud est repetendum. Etsi *Tououpinambaultij* hospites perquam humanissime excipiunt, tamen Galli, aliaque aduenae, qui eorum linguae sunt ignari, initio non parum sunt ob tam insuetos mores attoniti. Ego quum primum inter illos versarer (quod vigesimo circiter die post nostrum ad castellam Colignium appulsum contigit) Interpres quidam ad vicus quosdam in continentem me deduxit, is, quem primum vidi indigenarum lingua *Ybouraci*, Gallica vero *Pepin*, de naucleri cuiusdam nomine, qui quodam ad eum locum nauem onerarat, nuncupatur: quatuor tantum passuum millibus ab castello nostro distat. In ipso ingressu me frequentes circumeunt Barbari, hisque compellant verbis: *Marape-derere, Marape-derere?* hoc est, quo nomine vocaris? quae quidem voces vere mihi erant Barbarae, alius vero eorum galerum meum mihi ablatum capiti suo imponit, alius cingulum & enses meos lateri nudo suo subligat: alius tunicam induit, meque suis clamoribus hebetant, atque meis induti spoliis huc & illuc discursant. Ego tum meorum omnium iacturam fecisse me arbitrabar, nec satis sciebam quam tuto apud illos essem. Verum ut ipse expertus sum, metus ille ex moris illorum ignoratione oriebatur, illi enim idem omnibus aduenis, praesertim iis, quos nondum conspexerunt, factitare solent, sed vbi animi gratia aliquantisper eo habitu obambulant, singula praecise restitunt. Tum fui ab interprete admonitus, illos vehementer optare, quod mihi nomen esset, intelligere: sed in eo ededo ab nominibus apud nos usitatis abstinendum esse, utpote quae Barbari nec pronuntiare (Ioannis enim loco *Nian* dice-

*Eorum qua
auctori cum
primū Bar-
baros adit,
acciderunt,
facet anar-
ratio.*

dicebant) nec memorię mandare possent: sed aliquid esse proponendum quod illis ellet notum. Res tam feliciter successit, vt, quantum significauit mihi interpres, qui linguę Brasilię erat peritissimus (neque enim subtilius inquirendo hęc confinxi, vt impudenter calumniatur Theuetus, ineptissime de suo *Quoniambeco* Viror. Illust. libro differens) nomen meum Lerij Ostreum significaret. Itaque respondi me, *Lery-ousson* vocari. Illi rem probare, atque interiectione sua admirante *The!* crebro vsurpata, his me compellare. Pręclarum sane nomen! nec vnquam *Mair* vllum offendimus, cui tale esset nomē. Ac sane Circe nusquam hominem in tale ostreum transformauit, nec qui tam sedulo cum Vlysse differeret, quam ego ex illo tempore cum Barbaris differui. Obseruandum est autem eos adeo tenaci esse pręditos memoria, vt si cuiusquam nomen semel audierint, illud nunquam obliuioni mandent. Reliquos, quos in hospitibus excipiendis obseruant ritus, postea recensebo: iam quid mihi tum primū inter Barbaros versanti contigerit, explicabo. Ego cum interprete eo die vltorius sum progressus, atque in pago *Euramiri*, Indigenarum lingua, Gallica vero *Goser* de interpretis cuiusdam nomine, qui eum aliquandiu incoluerat, diuertimus: occidente sole appulimus, Barbaros saltantes, & *Caouinantes*, ob captiuum, quem eo die mactarent, offendimus. Carnium illius frustra Boucano imposta animaduerto. Quanto ibi horrore fuerim perculsus, minime quarendum arbitror. Attamen id minimum fuit, si cum summo metu, quo postea fui consternatus, conferatur. Casam ingredimur, cubilibus pensilibus infidemus more recepto: feminę eo, qui à nobis dicitur modo, lugent, Paterfamiliās amicis nos excipit verbis. Interpres qui istis erat assuefactus, quique eorum computationibus apprime delectabatur, me rerum omnium ignarum in salutatum relinquit, atque ad saltantes ac *caouinantes* abiit. Ego vero qui defessus eram, postquam me farina, & quibusdam aliis cibus nobis appositis refeci, in cubili decubui. Attamen & strepitu Barbarorum saltantium & *caouinantium*, & captiuū deuorantium, mox fui expergefactus, & (quod maximum) quodam qui captiuū boucanatum pedem manu gestabat ad me accedente, atq; à me (vt postea intellexi, tum enim verba illius minime capiebam) annon vellem ex eo edere quærente, adeo fui metu consternatus, vt à somnolentia fuerim penitus liberatus. Ac sane omnino credebam gestu illo, quē in deteriorem partem rapiebam, ab Barbaro mihi indicari, fore vt mox carnes meę eo modo vorarentur. Præterea vti metus suspicionem parit, in mentem mihi exemplo venit, Interpretem prodidisse me, atq; in Barbarorum manus tradidisse. Quare, si qua fugiendi patuisset mihi via, ego impigre fugā capessissem. Sed vndiquaq; me Barbari, quorum mentem non satis noueram (nihil enim mali in me molebantur) circumstabant. Ego in metu confirmatus futurum ominabar, vt mox mactaret, quare totam noctem precibus ad Deum fundendis transegi. Cogitent lectores, qui de iis quę à me narrantur, serio cogitabunt, nū mihi longissima visā merito fuerit. Prima luce Interpres (qui totam noctem cū Barbaris genio indulserat) ad me redit, atq; me pallidum atq; febri correptum videt. ibi quærit, num me malè haberem, annon placide quieuissem? Ego tū acriter eum

*Auctoris
nomen A-
meric. lin-
gua.*

increpare, qui me inter Barbaros illos solum reliquisset, quorum sermonem minime capiebam: quid multa? cum metum deponere non possem, obnixè rogo vt sine mora illinc faceremur. Ille vero bono me animo esse iubet: ac minime male in nos affectos esse Barbaros denunciat. Rem omnem Barbaris aperit, qui mihi totam noctem, vt aduentum gratularentur, adstiterant: illi significant, se de eo non nihil subolfecisse, dolere tamen se, quod in tanto eorum metu noctem illam transegissem. Ac tandem in cachinnos prorumpunt, quod fuit metus illius mei solatium. Inde ad quosdam alios vicos ego & Interpres ille perreximus. Sed isthæc de primo meo inter Barbaros errore dicta sint satis. Ad cetera reuertar.

Hi sunt ritus, quos excipiendis hospitibus Barbari obseruant. In primis oportet hospitem statim, vbi in domum *Moussacat* illius fuerit ingressus, quem sibi hospitem delegerit (quod in singulis pagis est faciendū, nec ad alium est diuertendum, nisi illius in malam gratiam velis incurrere) cubili xylino pensili infideat, ac tacitus ibi aliquantulum remaneat. Mox mulieres adueniunt, cubile cingunt, humique sedentes manus oculis imponunt suis, atq; eo modo faustum hospitis aduentum desidentes, innumera in illius laudem proferunt. Verbi gratia: tu tantum vt ad nos accederes laborem suscepisti: tu bonus es, fortis es. Si vero hospes fuerit Gallus, addunt, merces præclaras permultas nobis attulisti, quibus hîc caremus. In summa, vt dictū est, mulieres illæ, lachrymis obortis, adulatoriis huiuscemodi sermonibus hospites excipiunt. Hospes vero, qui in cubili xylino sedet, si gratiam vult cū hospite inire, composito vultu, nisi serio lachrymari voluerit (prout nonnullos ex nostris vidi adeo fracto animo, vt feminarū istarum vlulatu lachrymæ illis excuterentur) saltem quædā respondendo, & suspiria trahendo fletū simul necesse est. Peracta hac lepidissima à mulieribus salutatione, *Moussacat*, hoc est, paterfamilias, qui etiam, vt in pictura videre licet, in fabricanda sagitta vehementer occupatus, ne oculos quidē quasi non animaduertens in hospitem per aliquod tempus coniecerit (blāditia à nostris amplexibus admodum alienæ) tandem ad hospitem accedens, his eū compellat verbis: *Ere Ioube?* hoc est, venisti ne? tum, vt vales? quid quæris? &c. quibus quo sit respondendum modo, inferiùs in colloquio Americ. dicitur. Quarit postea num esurias? Si annuas, confestim cibos varii generis, puta, farinam, quæ illis panis vices præstat, ferinam, volatilia, pisces, aliaq; id genus, in fictilib. tibi apponi iubet: verū, quod mensis scamnisq; vsus non sit apud eos, humi omnia illa apponuntur. Ad potum quod attinet, si *Caouin* volueris, domiq; fuerit, statim tibi dabitur. Deniq; postquam mulieres fletibus hospitem aduentum strenuè celebrarunt, ad eos accedunt fructus aut alia munuscula ferētes, atq; ita tacite pectines, specula, vitreos globulos, quibus brachia inuoluunt, exigunt.

Porro si in eo vico pernoctare voles, *Moussacat* cubile mundissimum tibi suspendi iubet, quod circum igniculos accendi curabit, atque noctu crebro suscitari folliculis, quæ ipsi *Tatapecona* vocant, ab orbiculis non absimilibus, quibus ignis inuasionem ab vultu arcent apud nos delicatioribus feminæ. Non quod frigori obnoxia sit illa regio, sed propter noctis humiditatem, maxime

verò

Mulieres
Americana
hospitiū
aduentum
desident.

Hospitis a
pud Amer.
gestu.

Moussa-
cat, quomo-
do hospite
excipiat.

vero quia moribus est ab illis receptum. Sed quando in ignis mentionem incidimus, quem illi *Tata*, fumum vero *Tatatin*, nuncupant, operæpretium puto præclaram illius excitandi rationem ut exponam. Ea non minorem meretur admirationem, quam Scoticus lapis, qui (ut refert singularitatum regni illius inuestigator) stuppa aut stramine obuolutus ignem per se excitat. Ergo Barbari, quod eo admodum delectentur igne, ubicunq; sint, ægre carent, siue domi, siue in siluis venantes, siue ad littus piscantes, præsertim noctu: vehementer enim metuunt, ne incauti excipiantur ab *Aygnania*, à quo (ut iam diximus) crebro cæduntur, & affliguntur. Itaq; pro eo, quod nos lapide atq; chalybe ad ignem excitandum utimur, cuius usus ille est incognitus. Illi lignorum genera duo habent, quorum alterum est mollissimum, alterum vero durissimum, quibus ad ignem excitandum hoc utuntur modo: virgam ex præduri illius ligni pedali longitudine ab altera parte exacuant ad fusi modum, huius cuspidem in frusto aliquo mollis illius ligni defigunt, tum siue humi, siue stipiti impositum, virgam illam, manuum volis maxima celeritate voluunt, quasi suppositum ligni frustum perforaturi: Illa tam celeri, tamq; violenta agitatione non modo fumus excitatur, sed etiam ignis, itaq; admoto gossypio, vel foliis quibusdam siccis (fomitibus nostratis loco) commodissime ignis concipitur. Cuius rei ego ipse feci periculum. Nec tamen mihi est animus ea confirmare, quæ Theuetus scripsit, Barbaros Americanos ante ignis usum cibos fumo exsiccare consueuisse, prout enim philosophicum hoc *ἀέθιαμα*, quod in prouerbiū abiit ut verissimum habeo, ignem absq; fumo non esse, sic eum indoctum physicum iudico, qui nobis persuadere nititur fumum absq; igne existere. Fumum hinc intelligo, cibus percoquendis aptum, cuiusmodi ab Theueto innuitur. Nam si hac solutione nudo illo se expedire vellet, se id de exhalationibus intellexisse, etiamsi concedatur calidas esse, non tamen datur eas cibos exsiccare & percoquere posse: quinimo & carnibus, & piscibus potius humiditatem sint aucturæ. Quapropter, quid quæso est lectoribus imponere, si hoc non est? Quando igitur adeo grauer, tū in Cosmographia, tum alibi de iis conqueritur Theuetus, quos, quia res ab se commemoratas pro sua libidine non exponant, eo accusat nomine, quod non satis diligenter in suis scriptis sint versati: Lectorem rogo, ut locum istum diligenter obseruet de nouo isto calido, ac imaginario fumo, quem ego ad ipsius ventosum remitto cerebrum.

Iam igitur ad *Tououpinambaultiorum* in hospitibus excipiendis curam redeamus. Postquam eo, quo diximus modo, hospites cibum sumpserunt, atque decubuerunt, si liberales sint, viris cultros, forfices, atq; volsellas, ad barbam euellendam aptas: feminis pectines, & specula; pueris hamos dare solent. Si vero barbari hospes indigeat, ubi de pretio est conuentum, ea asportare licet. Porro quia illi iumentis omnibus carent, omnes pedibus iter facere necesse est, si aduenæ fuerint defessi, atq; cultrum cuidam ex Barbaris obtulerint, ille confestim (nam ad gratificandum sunt promptissimi) operam suam offeret ad defessum gerendum. Ego ipse, cum in terris illis versarer, non semel baiulis illis vectus fui, & quidem bis mille passuum itinere. Quos si ut paulisper requiescerent mone-

Scoticus lapis admiranda ratione ignem concipit. Cur Barbari igne delectentur: atque de egregia illius apud eos excitandi ratione.

Sing. Amer. c. 53.

Aduena quid hospitibus rependant.

Barbari aduenas humeris gerunt.

Gradarii bipedes. bamus, illi nos his verbis irridebant: Quid? nōsne tam effœminatos aut fracto animo esse censetis, vt oneri succumbamus? te potiùs totum diem absq; vlla intermissione gestarem. Nos vero in cachinnos erumpentes gradarios illos bipedes mirabamur, atq; illis animum addentes, dicebamus: Pergamus igitur.

Barbari natura dicitur esse charitatem colūt. Naturalem charitatem abunde inter se mutuo exercent: nam & pisces, & ferinam, & fructus, aliq; quotidie alii aliis donant, immo vehementer dolerēt, si vicinos iis rebus, quas ipsi habent, indigere cernerent. Atque etiam eadem liberalitate erga aduenas vtuntur. Cuius rei exemplum vnum afferre satis erit. De periculo quodam quod euasimus, ego Galli q; alii duo, quod scilicet, mors nobis imminebat, ingenti lacerto nobis obuiam facto, capite huius libri nono memini: nos tum à via in mediis siluis per biduum aberrauimus, ac famem nō mediocrem sumus perpeffi, tādē ad vicum quendam, *Pauo* nomine, ad quem iam ante diuerteramus, peruenimus. Ibi nos liberalissime ab Barbaris fuimus excepti. Illi enim auditis incommodis, quæ perpeffi eramus, ac præsertim summum in quo versati eramus periculum, vt ab feris deuoraremur, maxime vero vt ab *Margaiatibus*, communibus nostris hostibus, maçtaremur, ad quorum fines per imprudentiam proxime accesseramus. Conspectis quoque spinarum incommodis, quorum misere cutis nostra erat lacerata, adeo nostra mala grauius tulerunt, vt vere affirmare hoc loco possim blanditias fictas, quibus nostrates miseros consolari solent, longe ab sincera gentis illius, quam nos Barbarā appellamus, humanitate abesse. Illi enim limpida aqua pedes nostros (quod antiquorū morem mihi in memoriam reuocauit) abluerunt, singulis nostrū feorsim in pensili lectulo sedentibus. Tum patresfamiliās, qui iam cibos nobis apparari prouiderant, recentemq; farinam, quæ (vt aliās dixi) cādidi panis medullæ bonitate non cedit, corradi iusserant, confestim nobis nonnihil refocillatis præstantissimos quosq; cibos, puta ferinam, volatilia, pisces, fructusq; exquisitissimos, quibus continuo abundant, nobis apponi iubent.

Barbarorū humanitatis insignie exemplum. Præterea nocte adueniente *Moussacat* hospes noster, pueros omnes à nobis, vt placidiùs quiesceremus, remouet. Postero autē die summo mane ad nos accedit, quaritque agite *Atourassap* (hoc est fœderati intimi) placidēne hac nocte quieuiſtis? Placidissime excipimus. Tum ille: adhuc quiescite, filioli mei, heri enim vos admodum defatigatos esse animaduerti. In summa, verbis exprimere non queo, quam humaniter & blande à Barbaris illis excepti fuerimus, qui nos non minori prosequuti benignitate, ac Melitenses Barbari Paulum ceterosque naufragos: de quibus Lucas in Actis Apostolicis. Ceterum nos nunquam absq; pera mercibus plena peregre proficiscebamur, quæ nobis pecuniæ instar essent apud Barbaros illos. Itaque illinc abeuntes quæ visa sunt hospitibus donauimus: nimirum cultros, forfices, volsellas viris: pectines, specula, armillas, & vitreos globulos feminis: pueris vero piscatorios hamos.

Act. 28. 1. 2. *Quanti a Barbaris estimantur cultri, alia que merca.* Hic quid mihi aliquando apud eos contigerit narrare libet, vt quanti faciant merces illiusmodi commonstrem. Ego in quodam pago diuerteram, à *Moussacat* vero meo rogatus sum, vt quid in pera mea haberem, sibi indicarem, vasque ingens fictile mercibus meis imponendis afferri iubet: vniuersas depro-

mo,

mo, ordineque dispono: tum ille vehementer admiratus Barbaros reliquos ad-
 nocat, atque inquit. Videte quaeso, o boni, qualem virum apud me exceperim!
 an non liquidissime apparet illum praediuitem esse, quandoquidem tantas o-
 pes apud se habet? Illa tamen merces (vt comiti meo Gallo subridens signifi-
 caui) quas tanti Barbarus ille faciebat, nimirum cultelli sex vario capulo, toti-
 dem pectines, tria specula, aliaque minimi pretii pauca, vix Lutetiae duobus ar-
 genteis capitatis vaniissent. Ego tum, quia homines liberales (vt est a nobis di-
 ctum) amant, vt mihi auctoritatem & gratiam apud illos conciliarem, *Moussa-*
cat meo cultrorum meorum praestantissimum coram omnibus donauit, quem
 non minoris ille fecit, atque apud nos quilibet torquem aureum maximi pretii
 donatum faceret.

Iam si quaeratur, an tuta nobis esset apud illos habitatio? respondeo eos *Barbari*
 prout inimicos tam infano prosequuntur odio, vt captos mactent vorentque: *amici fi-*
 sic vice versa tanto, tamque arcto amicos (in quorum eramus numero) amore *dissimi.*
 complecti, vt potius quiduis subeant ad eos tuendos, quam vt villo eos affici in-
 commodo patiantur. Itaque eorum expertus fidem illis iam tum maxime fi-
 debam, ac nunc facilius fiderem, quam plerisque Gallis infidissimis, atque a
 proauorum fide degeneribus. Nominatim degeneres addo: nam bonis, qui-
 bus per Dei gratiam nodum penitus est destituta Gallia, villo modo detractum
 nolim.

Veruntamen vt nihil quod ad eorum mores attinet dissimulem, rem hic *Historia*
 narrabo maxime mihi in speciem periculosam. Accidit vt sex Galli casu in vi- *de periculo*
 cum illum *Ocarantim* (de quo sepe facta est mentio) conueniremus: ibi perno- *in speciem*
 ctare statuimus, ternique arcu contendimus, ea conditione, vt victi Indicis gal- *imminete.*
 llinis, aliisque cibis in cenam multarentur. Ego qui cum sociis inferior in ludo
 fueram, gallinas venales conquiri. Puer quidem ex eorum numero, quos supra
 Rosea naui aduectos fuisse ad linguam Americanam ediscendam demonstraui,
 mihi occurrit, dicitque: En tibi praepinguem Indicam anatem: Eam occide, pre-
 tiu postea numerabis. Pareo, eoque facilius, quod non semel in pagis aliis itidem
 Gallinas occideramus, quas cum bona Barbarorum gratia cultris quibusdam re-
 demeramus: mortuam manu apprehendo, domumque, in qua ad *caouinandum*
 frequentes Barbari couenerant ingredior: cuiusnam sit anas, preciu numeratu-
 rus quaero: prodit vetulus quidam caperata fronte, ac suam esse significat. Pro
 ea sibi numerari quod velit pretium peto. Cultrum, inquit ille. Ego haud mo-
 ra praebco: Elegantiozem velle se ait. Denuo elegantiozem offero. Nec istum
 placere ait: Quid ergo a me exigis? inquam. Falcem, excipit. Ego qui pretium
 inauditum exigi a me videbam, quiq; apud me falcem tum non habebam, cul-
 tro contentus sit moneo, meque aliud nihil daturum esse. Interpres, cui mores
 Barbarorum innotuerant (quamuis hac in parte, vt mox dicam, deceptus fuit)
 vehementer Barbarum iratum esse significat; falcem quouis tandem pretio
 inuestigandum esse, atque illi pendendam. Falcem ab puero, de quo nuper di-
 xi, mutuo accipio, ac Barbaro trado. Renuit. Ego nonnihil iratus, tertio ab eo
 quaero quid igitur petat? Ille audacissime, te interficere volo, ait, pro vt anatem

meam occidisti. Ea enim fratris cuiusdam mei olim fuerat, atq; idcirco præ omnibus meis in pretio habebam. His dictis bardus ille domum abit, clauaq; ingenti lignea sex pedum longitudine instructus ad me redit: denuoq; mortem mihi minatur. Ego tum valde fui attonitus, metum tamen meum dissimulabam diligenter. Tum interpres cubili pensili, quod inter me & aduersariū meum erat interiectum, quid facto opus esset opportune monuit. Gladium tuum & arcum ac sagittas ostentando, inquit, his illum compella. Quo cum sibi negotium esse putet? te fortem ac strenuum esse, nec impune eum mortem tibi intentaturum: deniq; quod in animo erat dissimulans, variis sermonibus vltro citroq; habitis, nullo de dissidio sedando laborante, Barbarus ille meus ebrius, quippe totum diem *Caouinando* transfegerat, dormitum abiit. Ego cum interprete ad socios nostros contentionis meæ ignaros cœnatum me confero. Nihilominus tamen totum illud à Barbaro meo ioco factum fuerat. Norūt enim illi se, qui immortales cum Lusitanis inimicitias gerunt, si vel Gallum vnum occidant, mercibus penitus prohibitos iri. Ac sane ille paulo post experrectus, per Barbarum quendam mihi significat, me suum esse filium, quæq; abs se acta fuerant, eo tantum animo gesta fuisse, vt quam strenue in Lusitanos & *Margaiares* bellaturus essem, periculum faceret. Ego vero, vt occasionem omnem eidem vel in me, vel in alium quemuis tentandi tollerem, adde quod istiusmodi lusibus delectari nemo solet: Respondeo me facile tali parente, qui exserto gladio filiorum periculum faceret carere: immo etiam postridie eius diei domum quandam, in qua erat, ingressus, vt quam ægre illud ferrem, serio cognosceret, eo præsentem, astantibus cultellos, aque hamos dono, illum vero indonatum relinquo. Ex hoc igitur exemplo, eoq; cuius ante memini, de periculo quod sum imaginatus tum, cum primum apud illos versatus sum, satis apparet ea, quæ dixi, constare, nempe amicis eos fidissimos esse. Istud quoq; obiter est notandum, quod Senes, qui securibus, falcibus, ac cultris olim caruerunt, quibus tamen ad ligna secanda, ad arcus fabricandos, sagittasq; parandas tam commode iam vtuntur, non modo Gallos humanissime excipiunt, sed & iuniores, vt idē in posterum præstent, crebro hortantur.

CAP. XVIII.

Quam curam morbis suis adhibeant Barbari: de eorum sepultura & exequijs: deque insano eorum circa mortuos luctu.

ANDEM vt huic de Barbaris Americanis sermoni finem imponamus: hoc quoque loco aliquid de eorum in morbis suis cura ac obitu dicendum est. Ergo si forte contingat, vt eorum aliquis in morbum incidat, partem dolore affectam vbi indicauit, ægroti intimus quidam ore exsugit, nōnunquam etiam ab impostoribus quibusdam, quos illi *Pages*, hoc est, medicos aut chirurgos, appellant (sunt autem à *Caraiibus*, de quibus antea diuersum genus)

Pages, Barbarorum medici.